

Ηρωισμός και ολιγωρία

Του ΔΗΜΗΤΡΗ Α. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ

Τέσσερις παράλληλες εικόνες. Οι πυροσβέστες που σβήνουν τις φωτιές και ταυτόχρονα απομακρύνουν κόσμο που κινδυνεύει. Οι βατραχάνθρωποι, στο νερό μέχρι τον λαιμό, που κινούνται μέσα σε πλημμυρισμένα σπίτια αναζητώντας επιζώντες. Η έρμη από λιμενικούς προβλήματα του Πειραιά τη στιγμή που το πλοίο αποπλέει και μέλη του πληρώματός του ρίχνουν αργοπορημένα επιβάτη στη θάλασσα. Και –εικόνα νοερή– το σταθμαρχείο του ΟΣΕ στη Λάρισα τη στιγμή που ο έμπειρος σταθμάρχης αποχωρεί, ενώ ο ουσιαστικά ανεκπαίδευτος συνάδελφός του ετοιμάζεται να μπλέξει τις γραμμές των τρένων στην κυριότερη σιδηροδρομική αρτηρία της χώρας. Στις δύο πρώτες εικόνες, ηρωισμός. Στις δύο τελευταίες, ολιγωρία. Οι διαφορές μεταξύ των δύο πρώτων και των δύο τελευταίων είναι καθόλες, αλλά και στις τέσσερις εικόνες πρωταγωνιστούν δημόσιοι υπάλληλοι.

Θεωρητικά οι υπάλληλοι δρουν στο πλαίσιο της νομιμότητας και με βάση κανονισμούς προσωπικού, τυποποιημένες διαδικασίες και πρωτόκολλα. Το αν αυτά πράγματι ισχύουν εξαρτάται από το πόσο αφοσιωμένοι ή αδιάφοροι ή συναισθηματικά ματαιωμένοι είναι οι υπάλληλοι που καλούνται να τα εφαρμόσουν. Με την τρέχουσα –επί δεκαετίες– διαχείριση του δημοσιοϋπαλλήλικου προσωπικού σε θέματα αμοιβών και σταδιοδρομίας, ο ηρωισμός μερικών υπαλλήλων και η ολιγωρία άλλων συνιστούν ένα μείγμα απρόβλεπτων συμπεριφορών. Απαιτείται μια άλλη «πολιτική προσωπικού» μέσα στις δημόσιες υπηρεσίες, που θα αποσκοπεί στο να μην χρειάζεται, παρά σπάνια, ο ηρωισμός μεμονωμένων υπαλλήλων. Και να μην επιτρέπεται η ολιγωρία, τουλάχιστον στον βαθμό που αυτή είναι δυνατή σήμερα.

Αν υπήρχε άλλη «πολιτική προσωπικού», δεν θα διατηρού-

νταν παθογένειες, μεταξύ άλλων, ως προς τη σταδιοδρομία σε θέσεις προϊσταμένων στο Δημόσιο (π.χ. γενικοί διευθυντές υπουργείων, διευθυντές σχολικών μονάδων κ.ά.) ούτε θα υπήρχε εξισωτική μισθολογική μεταχείριση όλων. Σήμερα, ο υπάλληλος που επιλέγεται ως προϊστάμενος μιας οργανικής μονάδας θα διευθύνει τη μονάδα για χρονικά περιορισμένη θητεία. Στις επόμενες κρίσεις για θέσεις προϊσταμένων, μπορεί να μην επιλεγεί ως προϊστάμενος, δικαίως ή αδικως. Όμως, ο πρώην προϊστάμενος συχνά παραμένει στην ίδια υπηρεσία. Είναι υφιστάμενος του νέου προϊσταμένου, που τον

Πώς είναι δυνατόν η Πολιτεία να μεταχειρίζεται μισθολογικά ως ίσους όσους δεν είναι αξιολογικά ίσοι; Οι δημόσιοι υπάλληλοι που επιτελούν το καθήκον τους ηρωικά αμείβονται το ίδιο με όσους ολιγωρούν.

διαδέχθηκε, ενώ μέχρι εκείνη τη στιγμή ο τελευταίος ήταν υφιστάμενός του. Ένα αληθινό παράδειγμα: σε κεντρική υπηρεσία υπουργείου, γενικός διευθυντής δεν επιλέγεται ξανά για την ίδια θέση, αλλά βρίσκεται ξαφνικά να υπηρετεί ως προϊστάμενος τμήματος στην ίδια Γενική Διεύθυνση, υπό νέο γενικό διευθυντή. Άλλο αληθινό παράδειγμα: σε δημόσιο σχολείο, η διευθύντρια κάνει τη θέση της. Στη θέση διευθυντή επιλέγεται άλλος, αλλά η πρώην διευθύντρια υπηρετεί ως εκπαιδευτικός στο ίδιο σχολείο. Και ο πρώην γενικός διευθυντής και η πρώην διευθύντρια σχολείου θα ήταν υπεράνθρωποι αν συνέχιζαν να

εργάζονται αφοσιωμένα, παραμένοντας στην ίδια υπηρεσία. Οντας ματαιωμένοι, πιθανόν θα επιτελούν τα καθήκοντά τους αδιάφορα, έως ότου συνταξιοδοτηθούν. Αν κάτι τέτοιο συνέβαινε στον ιδιωτικό τομέα, θα ήταν σαφές μήνυμα προς τον υποβιβάζομενο υπάλληλο ότι είναι ανεπιθύμητος. Δηλαδή η ολιγωρία μπορεί να μην είναι στοιχείο του χαρακτήρα ενός ή μιας υπαλλήλου, αλλά αποτέλεσμα αστοχιών της δομής σταδιοδρομίας και της σχετικής με αυτήν δομής κινήτρων.

Η δομή κινήτρων, άλλωστε, επηρεάζεται από τη μισθολογική μεταχείριση των υπαλλήλων. Η πολιτική μισθών του Δημοσίου, εντασσόμενη στη δημοσιονομική πολιτική, ήταν συμπίεσμένη στη διάρκεια της σχεδόν δεκαετούς οικονομικής κρίσης. Έχει εξαγγελθεί ότι από 1ης Ιανουαρίου 2024 θα δοθούν αυξήσεις στους δημοσίους υπαλλήλους. Η καθολική αύξηση στους μισθούς θα είναι μικρή σε απόλυτα ποσά, αλλά σε αυτήν προστίθενται αυξήσεις σε επιδόματα οικογενειακά, θέσεων ευθύνης, στελεχών Ενόπλων Δυνάμεων και Σωμάτων Ασφαλείας, παραμεθόριων περιοχών, ειδικών μισθολογίων (μελών ΔΕΠ) και μετακινήσεων υπαλλήλων για υπηρεσιακές ανάγκες. Οι δημόσιοι υπάλληλοι πράγματι είχαν υποστεί μειώσεις μισθών κατά την κρίση. Οι αυξήσεις μάλιστα άργησαν, δεδομένων των πρόσφατων διακυμάνσεων του πληθωρισμού. Από τη σκοπιά, όμως, μιας αποτελεσματικής «πολιτικής προσωπικού», οι οριζόντιες αυξήσεις προκαλούν προβληματισμό. Αφενός, όπως μου επεσήμανε ο καθηγητής Δημοσίου Δικαίου του Πανεπιστημίου Αθηνών Χαράλαμπος Χρυσανθάκης, οι ίδιες αυξήσεις προς όλους πιθανόν προσκρούουν στη λογική (και στον συνταγματικό κανόνα) της αξιολογικής ισότητας. Πώς είναι δυνατόν η Πολιτεία να μεταχειρίζεται μισθο-

λογικά ως ίσους όσους δεν είναι αξιολογικά ίσοι; Θα πρόσθετα, αφού εισάγεται η αρχή της αξιολογίας στις προσλήψεις στο Δημόσιο (άρθρο 103, παρ. 7 του Συντάγματος), γιατί η ίδια αρχή δεν ισχύει και για τη μισθολογική μεταχείριση όσων έχουν ήδη προσληφθεί; Οι δημόσιοι υπάλληλοι που επιτελούν το καθήκον τους ηρωικά αμείβονται το ίδιο με όσους ολιγωρούν. Σκεφθείτε μάλιστα ότι τον ερχόμενο Ιανουάριο θα λάβουν τις αυξήσεις και όσοι έχουν εκκρεμότητες στα πειθαρχικά συμβούλια των υπηρεσιών τους.

Είχε επιχειρηθεί εν μέρει η λύση του προβλήματος με την εισαγωγή της αξιολόγησης των δημοσίων υπαλλήλων, η οποία ήδη εφαρμόζεται έπειτα από προσπάθειες διαδοχικών κυβερνήσεων (ΣΥΡΙΖΑ, Ν.Δ.). Δεν αξιολογούνται όλοι οι υπάλληλοι το ίδιο, αλλά οι περισσότεροι παίρνουν υψηλούς βαθμούς από τους προϊσταμένους τους. Όπως μου το έθεσε ανώτατος δημόσιος υπάλληλος υπουργείου: «Δεν γίνεται αλλιώς. Πρέπει να διαφυλάξουμε την εργασιακή ειρήνη μέσα στην υπηρεσία». Οπότε η αξιολόγηση έχει καταντήσει διακοσμική. Ωστόσο, η εργασιακή ειρήνη μέσα στην υπηρεσία και οι αστοχίες της «πολιτικής προσωπικού» στη δημόσια διοίκηση που αναφέρθηκαν παραπάνω έχουν ένα εξωδιοικητικό κόστος: δεν υπάρχει για τους πολίτες – χρήστες των δημόσιων υπηρεσιών ένα ελάχιστο επίπεδο ποιότητας υπηρεσιών. Αυτό εξαρτάται, ιδίως σε οριακές καταστάσεις, από το πού «θα πέσει» ο πολίτης, δηλαδή, στον υπάλληλο που υπερβαίνει τον εαυτό του ή στον υπάλληλο που ολιγωρεί.

Ο κ. Δημήτρης Α. Σωτηρόπουλος είναι καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης και Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Αθηνών και κύριος ερευνητής του **EΛΙΑΜΕΠ**.